

Թուրանական սեպն անցնում է ակտիվացման ռեժիմի

ԱՌՎԱԿ կենտրոնի մեկնաբանությունը, 11.08.2024 թ.¹

08.08.2024-ին «Казахстанская правда» («Կազախստանսկայա պրավդա») պարբերականի կայքէջում հրապարակվել էր Ղազախստանի ղեկավար Կասիմ-ժոմարտ Տոկաևի հոդվածը, որի լեյտմոտիվն էր պաշտպանական մի ինչ-որ նոր համակարգի մեջ Կենտրոնական Ասիայի երկրների միավորման գաղափարը: *«Կենտրոնական Ասիայի երկայնքով մեկ առաջացած բարդ ռազմաքաղաքական իրավիճակի պահպանվող համապարկերում առաջանում է պաշտպանական քաղաքականության և անվտանգության ոլորտում համագործակցության անհրաժեշտությունը: Առանձնակի հրատարակություն է ստանում անվտանգության փորձաշրջանային ճարտարապետության ստեղծումը, այդ թվում՝ Կենտրոնական Ասիայի համար անվտանգային ռիսկերի և դրանց կանխարգելման միջոցների կատարողի մշակման միջոցով»*, – ասվում էր Ղազախստանի ղեկավարի հոդվածում:

Պատահական չէ, որ այդ հոդվածի հրապարակման ժամանակի ընտրությունը համընկել է նույն օրվա՝ 08.08.2024 թ. ղազախական Աստանայում Կենտրոնական Ասիայի պետությունների և Ադրբեյջանի ղեկավարների հանդիպման հետ: Ինչպես հայտնի դարձավ այնուհետև, փաստորեն առաջնորդներից յուրաքանչյուրը, կլոր սեղանի շուրջ հանդես գալով օրակարգային ելույթով, արտահայտվել է Կենտրոնական Ասիայում հուսալի «անվտանգային միջավայրի» ստեղծման համար ջանքերի միավորման անհրաժեշտության վերաբերյալ: Այդ մասին խոսել են և ՌԻԳԵԼԿՍՏԱՆԻ նախագահ Շավկաթ Միրզիյովը, և Ղրղզստանի ղեկավար Սադիր ժապարովը: Ադրբեյջանի նախագահ Ալիևը նույնպես իր ճառում մեծ տեղ էր հատկացրել այդ հարցին: Նա հայտարարել էր, որ աշխարհում առաջացող հարաճուն սպառնալիքներն ու մարտահրավերները պահանջում են ամրապնդել երկրների համագործակցությունը պաշտպանության և անվտանգության ոլորտում: Ի. Ալիևը հատկապես շոշափել է ԱդրԿ ռազմա-ուսումնական հաստատություններում Կենտրոնական Ասիայի երկրների կուրսանտների ուսումնառության թեման, պատմել Ղազախստանում անցկացվող «Бірлестік-2024» («Միասնություն–2024») միջազգային օպերատիվ-մարտավարական վարժանքների օգտակարության մասին:

¹ Նյութի բնօրինակը (ռուս.) հրապարակվել է մեր կայքէջում 09.08.2024 թ.:

Փաստորեն, Ղազախստանի ՋԼՄ-ները միաժամանակ հրապարակել են հանրապետության պաշտպանության նախարարության հաշվետվությունը ղազախական բանակի մարտական հզորության հետագա բարձրացման և արդիական տեխնիկայով դրա հագեցման ուղղությամբ արդեն կատարված աշխատանքի և նախատեսվող ծրագրերի մասին: Հաշվետվության մեջ բերված են տվյալներ հարյուրավոր միավորներ զրահատեխնիկայով, հրետանային համակարգերով և պատերազմի վարման այլ նորագույն միջոցներով ղազախական բանակի զորամասերի համալրման մասին: Փաստաթուղթը ղազախական բանակը ներկայացրել է որպես հզոր գործոն՝ պատրաստ կարևոր դեր ստանձնելու տարածաշրջանում նոր անվտանգային համակարգի կառուցման գործում:

Այդպիսով, հանդիպման և տեղեկատվական համապատկերի լուսաբանման գործընթացը, որի մեջ անցել է Կենտրոնական Ասիայի երկրների և Ադրբեջանի առաջնորդների աշխատանքը, նպաստել են, որպեսզի Աստանայի հանդիպումը խորհրդանշի Կենտրոնական Ասիայի երկրների ինտեգրման անցումը որակապես նոր մակարդակի՝ մշակութային-տնտեսական մերձեցումից դեպի ռազմաքաղաքական միություն: ԱՌՎԱԿ կենտրոնը ոչ հեռու անցյալում արդեն գրել է նման [միտման](#) նշանների առկայության մասին:

Ըստ ամենայնի, այժմ խոսքը թյուրքական աշխարհի արմատական գաղափարախոսների՝ «Թուրանի բանակի» գաղափարի նյութականացման մասին է:

Ըստ էության, այս գաղափարի կենսագործումը սկսվել է անցյալ դարի 90-ականների կեսից և տվյալ փուլում տեղի են ունենում ծրագրի իրավաքաղաքական ձևակերպումն ու օրինականացումը: Նշված հիմնախնդրի համատեքստում Կենտրոնական Ասիայի երկրները պետք է հարցականի տակ դնեն ՀԱՊԿ հիման վրա ստեղծված անվտանգային համակարգի արդյունավետությունը: Այդ կազմակերպության անկարողության և ժամանակավրեպության մասին ուղղակի շեշտադրումներ առայժմ չկան, բայց Աստանայում տեղի ունեցած քննարկումների բնույթն, ըստ էության, հենց դրան է հանգեցնում:

Գործընթացի ներկայիս փուլում տրամաբանական է նաև փաստացի ազդարարված ռազմաքաղաքական նախագծի առանցքային երկրի՝ Թուրքիայի բացակայությունը: Ակնհայտ է, որ Անկարան կմնա ստվերում, որպեսզի շեշտադրվի նախատեսվող անվտանգային նոր համակարգի տարածաշրջանային, այլ ոչ էթնո-տարածաշրջանային

էությունը: Անկարայի՝ որպես նախագծի առաջնորդի և քարշիչ ուժի, առաջնաբեմ ելնելը կիրագործվի ավելի ուշ՝ հաշվի առնելով Մերձավոր Արևելքում Իրանի և Ռուսաստանում Ռուսաստանի, իսկ այժմ արդեն նաև սեփական տարածքում (Կուրսկ) խնդիրների լուծման ընթացքը:

Ակնհայտ է, որ սեփական նոր անվտանգային համակարգի մասին թյուրք առաջնորդների հռետորաբանությունն անմիջականորեն կապված է Իրանի և Ռուսաստանի շուրջ տեղի ունեցող իրադարձությունների հետ: Չի կարելի չնկատել այն զուգահեռությունը, երբ ՀԱՄԱՍ-ի առաջնորդ Ի. Հանիեի սպանությունը և անմիջականորեն ՌԴ տարածք ՌԻԶՈՒ-ի ուժերի ներխուժումը տեղի են ունեցել Թեհրանի և Մոսկվայի կողմից ռազմավարական համագործակցության մասին պայմանագրի ստորագրման նախաշեմին: Իսկ թյուրք առաջնորդների հանդիպումը և սեփական անվտանգային համակարգի ստեղծման անհրաժեշտության մասին հայտարարությունները, ինչը ենթադրում է «*Թուրանի բանակի*» ստեղծումը, հարկ է համարել Արևմուտքի գլոբալ խաղի երրորդ բաղադրիչը, խաղ՝ ուղղված թույլ չտալու համար ռուս-իրանական միասնության հաստատության անկասկածային և այդ երկրների ազատությունը՝ «սեփական գործերով» զբաղվելու համար:

Ելնելով դրանից, հարկ է հասկանալ, որ «*թուրանական սեպը*», որի ստեղծումը տասնամյակների ընթացքում վերահսկել են ԱՄՆ-ը և Մեծ Բրիտանիան, փութաջանորեն բերվում է ակտիվացման ռեժիմի՝ ԻԻՀ-ի և ՌԴ-ի համար այդտեղից բխող բոլոր հետևանքներով հանդերձ: